

Det er bare noget, vi leger!

Leg på spil i pædagogik og uddannelse stiller spørgsmål til, hvad der sker, når man bruger leg og det legende som didaktiske principper i undervisningen. Ikke når vi leger, men når vi leger, at vi leger.

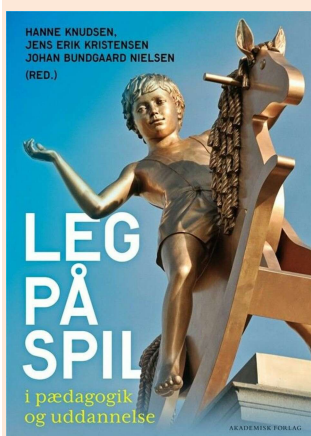
Ove Christensen IDEHISTORIKER & LÆRERUDDANNER

PUBLICERET Onsdag 01. marts 2023 - 09:19 SENEST OPDATERET Onsdag 01. marts

2023 - 12:34

[Del på Facebook](#)[Del på Twitter](#)[Del på e-post](#)

Fakta:

Leg på spil - i pædagogik og uddannelse

Redaktører: Hanne Knudsen, Jens Erik Kristensen og Johan Bundgaard Nielsen

299 kroner

340 sider

Akademisk forlag

Der er vel ikke nogen tvivl om, at børn lærer noget af at lege. I leg foregår der noget, hvor børn prøver sig af og gør noget, der virker tiltrækkende eller sjovt. Det får barnet både konkrete og sociale færdigheder af, da leg ofte indebærer forhandling om legens indhold og form. Så hvorfor ikke i effektiviseringens navn overveje, hvordan man kan udnytte den læring, leg giver, til noget, som børn alligevel skal lære? Eller forsvinder legen, når man anvender den til andre formål end legen selv? Hvad sker der, når leg kobles til læring; når legen pædagogiseres og didaktiseres eller når vi ikke leger, men leger at vi leger?

Det er den slags spørgsmål, der endevendes i bogen *Leg på spil i pædagogik og uddannelse*. Bogens anliggende er den omsiggribende anvendelse af leg og det legende i pædagogiske sammenhænge. Som det hedder i bogens indledning: "Der knyttes meget håb til leg i disse år, og legekoncepter i mange udgaver dukker op inden for pædagogik, uddannelse og offentlig ledelse... Leg er kort sagt blevet et af tidens selvfølgelige og uantastelige plusord, og der er næsten ingen grænser for, hvilke forventninger der knyttes til legen og det legende".

Men hvad sker der, når leg og det legende gøres til metoder for børns, unges og voksnes lærende udvikling? Der er noget paradoksalt i at skulle lege eller at skulle ville lege, da det udefrakommende krav til en aktivitet fratager den et af legens karakteristika, nemlig frivilligheden. Leg er det, der unddrager sig en nødvendighed. De fleste af de 17 artikler i bogen henviser Johan Huizingas bog *Homo Ludens* fra 1938. Huizingas er grundlæggeren af den moderne legeforskning, og mente at leg er frivillig, og opbygger en egen verden adskilt fra virkeligheden med dens krav om funktion og hensigtsmæssighed. Legen unddrager sig kravene fra virkeligheden og dermed også fra skolen eller uddannelsen.

Er børns leg universel?

Bogen er opdelt i tre dele. Første del sætter leg som begreb ind i en historisk og filosofisk sammenhæng. Den anden og største del præsenterer empiriske studier af legende tilgange fra områder inden for dagtilbud, skole og uddannelse. De sidste tre kapitler bidrager med perspektiver på, hvad det betyder, at legen og det legende har fået en særlig status og betydning.

Jens Erik Kristensen viser i artiklen 'Leg i den pædagogiske idehistorie', hvordan legen har været pædagogiseret siden antikken. Leg er blevet anerkendt som en spontan aktivitet hos børn, men samtidig er den blevet set som et udtryk for børns karaktertræk og evner for bestemte erhverv. Samtidig blev leg frem til oplysningstiden også set på som noget, der bør tæmmes og ledes i bestemte retninger. I oplysningstiden og romantikken ikke mindst med Rousseau, Schiller og Fröbel ændres opfattelsen af legen, der her knyttes til barnets frie udfoldelse og dannelse til humanitet; en fuldstændiggørelse af mennesket. Her ser man også konturerne af en

tænkning, der senere udfoldes i reformpædagogikkens ide om selvvirksomhed og æstetisk dannelse.

I 'Børn, fri leg og demokrati' skitserer Ning de Coninck-Smith legepladsens historie, og det bliver tydeligt, at adskillelsen mellem børnenes frie leg og de voksnes pædagogisering af legen, hvor den bliver et middel til at påvirke børn i bestemte retninger, vanskeligt lader sig opretholde. Når skrammellegepladsen bliver en attraktion, så hænger det nok sammen med de muligheder, den giver for børnenes frie og kreative udfoldelse. Men samtidig er den afhængig af, at voksne diskret, men vedholdende holder øje med, hvad der sker, og at de griber ind for at sikre det trygge og udviklende miljø. Legepladsen er "et rum for voksnes utopier på legens vegne" - og på børnenes kunne man tilføje. Ikke mindst utopien om en demokratisk udvikling af børnefællesskaber har været en del af legepladsens historie.

Elever med særlige behov i kreative legende læringsmiljøer med digitale teknologi - er det virkelig muligt?

I anden del skriver professor i leg Helle Marie Skovbjerg om modsætningen mellem fri leg og lærerig leg og hun peger på, at denne modsætning også viser sig i forskellige blikke på barnet. Selvom børn i indskolingen bliver opslugt af legen, så den netop ikke opfattes som en pligt eller et påbud, så betragter de voksne ofte børnenes leg i forhold til, hvad der kommer ud af den, hvad legen kan føre til. Observationer og interventioner i legen bliver derfor let styret af en anden logik end legens. Hun skriver, at legesituationerne generelt anskues som læreprocesser". Dette er en del af et særligt syn på barnet, nemlig at se barnet "som 'becoming' frem for 'being'". Legen gøres til et formål for formning af barnet ud fra, hvad det endnu ikke er, som det hedder i flere af de øvrige artikler. Barnet er et potentiale, som legen kan bidrage til at forløse. Dette skærpes hos Pernille Hviid og Jakob Waag Villadsen, som i artiklen 'Leg, mening og imitation...' knytter dagtilbudspædagogikken mere direkte sammen med en konkurrencestatstænkning. "Dagtilbud er således ikke længere alene rettet mod at frigøre mødres arbejdskraft, men også mod at forberede børnenes kommende

arbejdskraft”, skriver de. Men det faktisk ikke dette, der gør artiklen til en af de mest interessante i antologien. Det er derimod deres teoretiske tilgang, som fokuserer på børns udvikling som personer - og altså ikke deres psykologiske udvikling i forhold til gældende normer. I artiklen trækker de på James Mark Baldwins begreber om imitation og ‘sembling’. Børn udvikler deres personligheder ved at imitere andre på en måde, som samtidig ændre det og passer det ind i barnets hidtidige udvikling af præferencer, følelser og værdier. Semblingsprocessen er denne tilpasning af den subjektive udvikling i vekselvirkning med de sociale omgivelser, og her spiller også legen en rolle: “I al væsentlighed vedrører leg hos Baldwin en subjektivt kontrolleret eksperimentering med omverden, selvets tilblivelse og frihed”. I modsætning til nogle af artiklerne, som beskriver legen som en anden verden adskilt fra den virkelige verden, er Hviid og Villadsens syn på forholdet mellem legens og ‘virkelighedens’ mere relationelt.

”Byg en dans!”

I fem af artiklerne behandles det landsdækkende projekt Playful Learning på lærer- og pædagoguddannelserne. Ideen med projektet er at ændre professionsdidaktikken til at være legende. Det skal være sjovt eller i hvert fald sjovere at læse til lærer eller pædagog ved, at underviserne dropper ‘traditionelle undervisningsformer’ og engagerer sig i legende læring. De fem artikler peger på en række problemstillinger, som rejser sig med denne ændring. Eksempelvis peger Hanne Knudsen og Lisa Rosén Rasmussen på, at “legediskursen på uddannelsesområdet [har] fokus på aktiviteter, materialer og stemning med viden om proces og leg”, hvor spørgsmål om læring udgrænses og fagligheden kommer i anden række. Også Kim Holflod peger på, at de faglige krav til lærer- og pædagogstuderende kommer til at blive presset af den forøgede fokus på legende tilgange, hvor faglige krav nedprioriteres eller i hvert fald bliver uklare.

Den mest udfordrende og spændende artikel i antologien er for denne anmelder Morten Nissens ‘Skolens drama: Leg som kilde til fællesskab’. Her udfordres legebegrebet ved at blive sat i relation til pædagogikken. Leg er en måde, siger han, at repræsentere forhold i verden på. Og han viser, at det er en tilsvarende logik, der

gælder viden og undervisning, og at der er en kontinuitet mellem leg og læring. “At bogstaverne H-E-S-T kan være en (som-om-)hest er faktisk ikke så forskelligt fra, at en pind kan være en (som-om-)hest”. Han argumenterer overbevisende videre for, hvordan den alvorlige leg er central for etableringen af et omsorgsfuldt ‘vi’: “Legens alvorlighed handler nemlig også om, at den bevægelige rammedannelse hele tiden rejser spørgsmål om, hvem ‘vi’ er...”

Fri leg eller rammesat pause?

Leg på spil er en rigtig fin udgivelse, der kommer godt omkring legebegrebet i forhold til pædagogikken. Bogen er velredigeret og fungerer godt med krydshenvisninger mellem de forskellige artikler, som åbner for perspektiver på kryds og tværs. Når vi leger, at vi leger, så sker der noget med legen, og det skal man have med i sine pædagogiske og didaktiske refleksioner, når man som lærer, pædagog eller underviser vælger at anvende en legende didaktisk tilgang. Det legende må aldrig blive et imperativ på bekostning af undervisningens formål.